

формування бюджетів регіонального рівня та управління об'єктами спільної власності доцільно сформувані методологічні принципи існування таких економічних категорій, як „регіональний бюджет” та „об'єкти спільної власності територіальних громад”, не лишаючи поза увагою органічну вбудованість цих елементів у загальну структуру державних фінансів та відносин власності. Такий механізм сприятиме збільшенню вмотивованості рішень щодо внесення змін стосовно формування бюджетів різного рівня і удосконалення системи управління різними видами власності.

Василь ДЕМ'ЯНИШИН

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ Й ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Бюджетна політика як цілеспрямована діяльність держави, пов'язана з використанням бюджетних відносин з метою досягнення певних цілей, вимагає поглибленого дослідження теоретичних, методологічних та прикладних засад її формування і реалізації. Ця політика, з одного боку, характеризується загальними ознаками, властивими для всіх країн світу, а з іншого – має бути адекватною відповідному етапу соціально-економічного розвитку кожної окремо взятої країни, виражати економічні інтереси суспільства та його різних соціальних груп відповідно до своїх фінансових можливостей, відповідати завданням, які вирішують на певному історичному етапі політичні сили, що перебувають при владі.

Сучасна бюджетна політика України пов'язана з наявністю розмаїття проблем, «вузьких місць», невирішених питань, до яких можна віднести: недосконалість фінансового законодавства, його невідповідність економічним інтересам різних соціальних груп, адміністративно-територіальних формувань, територіальних громад; неузгодженість окремих положень різних законодавчих та нормативних актів; наявність великого тіньового сектора вітчизняної економіки, неадекватність заходів держави щодо його скорочення, що негативно відображається на офіційних показниках динаміки ВВП, розподільчих процесах, пов'язаних з формуванням і використанням основного централізованого фонду грошових коштів держави; недотримання фінансової дисципліни суб'єктами бюджетних відносин,

порушення фінансового законодавства, низьку ефективність та результативність фінансового контролю; значні втрати доходів бюджету через велику кількість збиткових і низькорентабельних підприємств, фіктивне банкрутство; неефективне і нераціональне використання бюджетних коштів їхніми розпорядниками та наявність у процесі бюджетного фінансування «вмонтованих» тіньових схем «відкатів» державних фінансових ресурсів; неврегульованість міжбюджетних відносин; вразливість вітчизняної фінансової системи на зовнішні та внутрішні економічні й політичні негаразди, кризові явища та відсутність механізмів боротьби й подолання таких явищ; невиправдане використання прийомів і методів ручного управління бюджетом і бюджетною системою країни, що є причиною розквіту корупції та зловживань у бюджетній сфері; неузгодженість фінансового, управлінського та податкового обліку, складність його ведення та невідповідність з міжнародними стандартами й світовою практикою тощо.

Теоретичні, методологічні й практичні питання бюджетної політики розкривають у сучасній економічній літературі такі вітчизняні вчені як В. Андрущенко, С. Буковинський, О. Василик, А. Гальчинський, В. Геєць, П. Германчук, А. Єпіфанов, М. Єрмошенко, А. Загородній, О. Кириленко, В. Кравченко, А. Крисоватий, М. Крупка, В. Лагутін, І. Луніна, Ц. Огонь, В. Опарін, К. Павлюк, І. Сало, В. Слухай, В. Суторміна, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій та інші. В їхніх працях акцентується увага на тому, що основою бюджетної політики є втілення у життя бюджету як об'єктивної економічної категорії, яке відбувається за допомогою цілеспрямованих дій держави, її центральних органів влади, управління, місцевого самоврядування на основі прийняття відповідних законодавчих і нормативних актів.

Акцентуючи увагу на теоретичних засадах, вітчизняні науковці аналізують методологічні, організаційні та практичні аспекти бюджетної політики, пропонують шляхи її удосконалення у сучасних умовах. Однак історичний досвід нашої держави свідчить про ускладнення проблем бюджетної політики, її невідповідність рівню розвитку країни, завданням, світовій практиці та світовим стандартам. Тому існує проблема у поглибленні теоретичних і практичних досліджень сутності, основ формування та механізмів реалізації цієї політики, виходячи із завдань соціально-економічного розвитку країни та економічних інтересів усіх суб'єктів бюджетних відносин.

У процесі дослідження сутності бюджетної політики держави,

засад її формування та реалізації, на нашу думку, доцільно виходити із стратегії соціально-економічного розвитку держави та її економічної моделі. У вітчизняній науці ці питання знаходяться на стадії розробки. Ми вважаємо, що до основних засад формування і реалізації бюджетної політики України можна віднести наступне.

Необхідність розробки стратегії і тактики бюджетної політики як нормативних документів. Бюджетна стратегія має визначати цілі і перспективи розвитку бюджету та бюджетної системи України на тривалий термін (10, 20, 25 років). Така стратегія повинна бути затверджена Верховною Радою України як Закон України і бути обов'язковою для виконання органами державної влади, управління та місцевого самоврядування. Бюджетна тактика має вирішувати конкретні завдання бюджетної стратегії на нетривалий термін і повністю відповідати вимогам цієї стратегії.

Бюджетна політика країни має базуватися на поєднанні економічних інтересів суспільства, держави, окремих територій, підприємств, громадян та їх об'єднань. Оптимальне збалансування цих інтересів повинно бути визначальним на всіх етапах формування і реалізації цієї політики. Такого збалансування можна досягнути завдяки поєднанню фіскальної достатності та соціально-економічної ефективності розвитку суспільства. Засади бюджетної політики мають враховувати такі суспільно-політичні явища, як плюралістично-представницька демократія, правова держава, ринкова економіка, громадянське суспільство. В основі вибору і прийняття рішень стосовно бюджетної політики органами державної влади, управління, місцевого самоврядування доцільно опиратися на теорію суспільного вибору як конкуренції серед політиків. Це дасть можливість оптимізувати рівень державного втручання в економіку, процес розподілу ВВП, наповнення розподілу і використання бюджетного фонду країни. Теорія суспільного вибору дасть можливість обрати ефективні підходи до оцінки результативності бюджетної форми організації надання суспільних благ.

Процес формування і реалізації бюджетної політики держави, розробка її основних положень має враховувати об'єктивні та суб'єктивні чинники. Об'єктивні чинники пов'язані із застосуванням форм і методів бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку, відповідно до функцій держави, об'єктивних законів та закономірностей розвитку суспільства. Саме об'єктивність дає можливість протидіяти суб'єктивізму у формуванні бюджетної політики, прийняттю бюджетних рішень. Суб'єктивний чинник проявляється у

процесі вибору й застосування різних форм і методів реалізації політики, здійснення державного регулювання соціально-економічного розвитку, формування, розподілу і перерозподілу ВВП. Вирішення проблем мінімізації впливу суб'єктивного чинника залишається актуальним на всіх етапах розвитку суспільства.

Створення належних умов для ефективного розвитку економіки, динамічного зростання обсягів ВВП, який є основним джерелом бюджетного фонду держави. Бюджетна політика повинна бути спрямована на забезпечення пріоритетного розвитку галузей виробництва, які забезпечують, з одного боку, економічну могутність держави, а з іншого – підвищення добробуту її громадян. Заходи бюджетної політики мають стимулювати ефективний розвиток різних форм власності, підприємницьких структур, сприяти пошуку та вдосконаленню різних форм, методів мобілізації і використання бюджетних ресурсів держави.

Бюджетну політику доцільно здійснювати в інтересах держави, регіонів, територіальних громад, забезпечуючи прозорість бюджетних відносин та єдиний підхід до їхньої організації. Саме прозорість, ефективність та єдині підходи у бюджетній політиці можуть сприяти значному соціально-економічному піднесенню країни. Використовуючи прогресивні бюджетні технології, ефективні фінансові важелі та інструменти держава створюватиме сприятливі умови для забезпечення збалансованого розвитку економіки і соціальної сфери, а також бюджетного процесу на усіх його стадіях. Важливим завданням бюджетної політики є пошук і впровадження ефективних засад і технологій бюджетного контролю на усіх стадіях бюджетного процесу. Бюджетна політика має бути тісно пов'язана з бюджетним плануванням, яке охоплює бюджетне прогнозування, середньострокове бюджетне планування, бюджетне програмування, поточне й оперативне бюджетне планування. Ми вважаємо доцільним повернутися до розробки довготермінових і середньотермінових програм соціально-економічного розвитку України, які б були покладені в основу бюджетного планування.

Ефективність бюджетної політики залежить, у першу чергу, від якості правового врегулювання бюджетних відносин, стабільності, прозорості та простоти бюджетного законодавства, його однозначності при прийнятті рішень. Бюджетна політика, її основні положення повинні бути взаємоузгоджені із засадами податкової, монетарної, боргової політики і сприяти приросту доходів бюджету на основі використання активних стимулюючих методів і форм мобілізації бюджетних

надходжень й дієвого механізму державного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства.

Список літератури:

1. Дем'янишин В.Г. *Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія.* – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
2. Лагутін В.Д. *Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці: Монографія / В.Д. Лагутін.* – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007 – 248 с.
3. Огонь Ц.Г. *Доходи бюджету України: теорія і практика: Монографія / Ц.Г. Огонь.* – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003.–580с.

Олексій НАЙДЕНКО

Харківський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

Подальший розвиток фінансів місцевих органів влади України буде неможливим без радикальної реформи податкової системи України, без значного збільшення в податковій системі України ролі місцевих податків і зборів за рахунок відповідного скорочення загальнодержавних податків. Для цього вже створено об'єктивні передумови. Використання цілісної системи місцевих податків буде ефективним інструментом для оподаткування тіньової економіки, що є неможливим для її оподаткування державними податками. Використання системи місцевих податків для фінансування місцевого самоврядування є більш ефективним і з погляду можливостей контролю за використанням їх з боку платників податків, котрі мають змогу прослідкувати це безпосередньо.

Значного розширення потребують повноваження місцевих органів влади щодо встановлення місцевих податків і зборів. З метою економічної зацікавленості місцевих органів самоврядування в розвитку і зміцненні фінансової бази слід законодавчо закріпити положення, згідно з яким місцеві податки і збори, введені за власною ініціативою, не враховувалися б у доходній базі в процесі визначення нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і доходів до бюджетів місцевих рад.